

PRAŽSKÁ SBÍRKA NĚMECKÝCH LIDOVÝCH PÍSNÍ

DIE PRAGER SAMMLUNG DEUTSCHER VOLKSLIEDER

Pražská sbírka německých lidových písní, dříve nazývaná též Fond německých oblastí, patří k nejrozsáhlejším a nejcennějším listinným souborům uchovávaným v Etnologickém ústavu Akademie věd ČR. Sbíрка, jež postupně vznikala v letech 1894–1945, je výsledkem práce několika generací národopisných badatelů a etnografů, kteří usilovali o zachycení jazykově německé lidové kultury v českých zemích. Vedle mnoha set textových a melodických zápisů lidových písní fond obsahuje také říkadla, hádanky, modlitby, popisy zvyků, historické fotografie, kresby, pohlednice a korespondenci osobností, které se podílely na národopisném sběru.

Ačkoliv byla největší část materiálu shromážděna v prvních desetiletích 20. století, sbírka obsahuje i výrazně starší dokumenty z druhé poloviny 18. a 19. století. Rozčleněna je do osmi geografických celků pokrývajících Šumavu, Chebsko se sousedními německojazyčnými oblastmi západních Čech, severozápadní Čechy s Krušnohořím, severní Čechy, východní Čechy, Moravu a Slezsko i německé enklávy na Slovensku. Celková archivní metráž sbírky dosahuje 9,5 běžného metru.

Navzdory svému významu je sbírka dodnes jen málo známá. Před rokem 1945 se totiž podařilo uskutečnit pouze část plánovaných edic a po druhé světové válce byl materiál z politických důvodů dlouhodobě nepřístupný. Teprve roku 1992 se podařilo sbírku znovu uspořádat podle původních signatur, doplnit inventárním soupisem a zpřístupnit. Jedním z výsledků oživeného zájmu o kulturní dědictví českých Němců je edice rukopisu lidových písní z Chebska, kterou Muzeum Cheb ve spolupráci s Tomášem Spurným vydalo roku 2017 pod názvem „Staroselské kousky neboli do kolečka“.

Die „Prager Sammlung deutscher Volkslieder“, früher auch „Archivbestand der deutschen Gebiete“ genannt, gehört zu den umfangreichsten und wertvollsten Beständen des Ethnologischen Instituts der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik. Die zwischen 1894 und 1945 entstandene Sammlung wurde von mehreren Generationen von Volkskundlern und Ethnographen aufgebaut, die sich bemühten, die deutschsprachige Volkskultur in den böhmischen Ländern zu dokumentieren. Neben mehreren hundert Text- und Melodienaufzeichnungen von Volksliedern umfasst der Bestand auch Sprüche, Rätsel, Gebete, Beschreibungen von Bräuchen, historische Fotografien, Zeichnungen, Ansichtskarten sowie die Korrespondenz von Persönlichkeiten, die an der volkskundlichen Sammlung beteiligt waren.

Obwohl der Großteil der Dokumente in den ersten Jahrzehnten des 20. Jahrhunderts zusammengetragen wurde, enthält die Sammlung auch deutlich älteres ethnografisches Material aus der zweiten Hälfte des 18. und dem frühen 19. Jahrhundert. Sie ist in acht geografische Einheiten gegliedert, die den Böhmerwald, das Egerland mit den benachbarten deutschsprachigen Gebieten Westböhmens, Nordwestböhmen mit dem Erzgebirge, Nordböhmen, Ostböhmen, Mähren und Schlesien sowie die deutschen Enklaven in der Slowakei umfassen. Der Umfang der Archivalien beträgt 9,5 laufende Meter.

Trotz ihrer Bedeutung ist die Sammlung bis heute wenig bekannt. Vor 1945 konnten nur Teile der geplanten Editionen realisiert werden, und nach dem Zweiten Weltkrieg war das Material aus politischen Gründen lange Zeit unzugänglich. Erst 1992 gelang es, die Sammlung nach den ursprünglichen Signaturen wieder zu ordnen, mit einem Inventarverzeichnis zu versehen und zugänglich zu machen. Ein Ergebnis des erneuten Interesses am Kulturerbe der Deutschen Böhmens ist die Edition einer Volksliederhandschrift aus dem Egerland, die das Museum Eger in Zusammenarbeit mit Tomáš Spurný 2017 unter dem Titel „Altbäurische Stücke oder Umadam“ veröffentlichte.

Alois John: Svážení sklizeného ovsa, fotografie, 1906, PSNLP, inv. č. 479

Alois John: Einfahren der Haferernte, Fotografie, 1906, PSDV, Inv.-Nr. 479

Alois John: Chebské hrázděny v Dolních Lázněch, fotografie, okolo roku 1905, PSNLP, inv. č. 479

Alois John: Egerländer Fachwerk in Unterlosau bei Eger, Fotografie, um 1905, PSDV, Inv.-Nr. 479